

З Україною в серці

*Олена
Пчілка
прогресивна
діячка
української
культури*

РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ СПИСОК
До 175-річчя від дня народження української
письменниці, перекладачки, публіцистки, фольклористки,
етнографки, меценатки, громадської діячки

Запоріжжя
2024

*«Діти – се наш дорогий скарб, се – наша надія, се – молода Україна»
Олена Пчілка*

Олена Пчілка (Косач Ольга Петрівна, у дівочтві Драгоманова О. П.) - відома українська письменниця, активна громадська і культурна діячка, перекладачка, фольклористка та етнографка.

Народилась 29 червня 1849 року в місті Гадячі, що на Полтавщині у родині поміщика П. Драгоманова (старший брат Ольги Петрівни - видатний український вчений Михайло Петрович Драгоманов). Ольга Косач спочатку отримала домашню освіту, а згодом продовжила навчання у Київському зразковому пансіоні шляхетних дівчат з 1861 по 1866 роки. Володіла французькою та німецькою мовами, вивчала літературу.

У 1868 році вийшла заміж за Петра Косача. У подружжя народилося шестеро дітей, одна з доньок – Лариса (Леся Українка), видатна українська поетеса. Спочатку родина мешкала у місті Звягель (м. Новоград-Волинський). В цей час Ольга Петрівна займалась збиранням зразків народної творчості, але особливу увагу приділяла зразкам вишивки. Результатом такої копіткої праці стала видана у 1876 році книжка «Український народний орнамент». Письменниця зверталася і до перекладацької справи, так у 1881 році було видано збірку «Українським дітям». Окремі твори Ольги Петрівни також були надруковані в часописі «Зоря». А перша збірка її поезій «Думки-мережанки» побачила світ у 1886 році. Саме в цей час письменниця обрала собі псевдонім - Олена Пчілка.

Як громадська діячка активно сприяла розвитку жіночого руху. Завдячуючи їй та Н. Кобринській у 1887 році у Львові був виданий феміністичний альманах «Перший вінок». До нього увійшли жіночі поетичні і прозові твори, серед яких - праці самої О. Пчілки та її доньки Л. Українки. Крім того, у виданні були опубліковані статті, присвячені становищу жіноцтва у ті часи.

Після приїзду до Києва Ольга Петрівна очолювала літературний відділ «Київського літературно-артистичного товариства». Активно займалася виданням часопису «Рідний край», у якому друкувалися твори П. Мирного, П. Тичини, Л. Українки та інших. Видавався ще додаток до часопису «Молода Україна».

У лютому 1905 року Олена Пчілка виступала одним із членів української делегації в Санкт-Петербурзі. Ця делегація подавала доповідну записку голові Комітету Міністрів С. Вітте, стосовно утиску української мови.

Олена Пчілка є авторкою численних творів: «Товаришки», «Світло добра і любові», «Артишоки» та багатьох інших. Маючі власних дітей і розуміючи, який вплив має дитяча література на розвиток дитини, сама стала авторкою численних творів для дітей, серед яких - «Кобзареві діти», «Весняний ранок Тарасовий», «Казка Зеленого гаю» та інші.

У творчості цієї талановитої та працелюбної жінки присутні також публіцистичні статті та спогади: «Микола Лисенко», «Спогади про Михайла Драгоманова», «Автобіографія», «Українські колядки» та інше. Письменниця перекладала твори таких світових класиків, як Г.-К. Андерсена, Овідія, А. Міцкевича та багато інших.

Важкі випробування випали на долю О. Пчілки, вона втратила один за одним своїх рідних: спочатку сина Михайла, потім чоловіка, а згодом і доньку Ларису (Лесю Українку).

У 1920 році у місті Гадячі за критичні виступи проти радянської влади її було заарештовано. Після звільнення О. Пчілка переїхала до Могилева-Подільського, з 1921 року їй було дозволено проживати в Києві. У 1927 році Олену Пчілку обрано членом-кореспондентом ВУАН.

Померла Олена Петрівна Косач у 1930 році в місті Києві, похована поруч з донькою Л. Українкою та чоловіком П. Косачем на Байковому цвинтарі.

Твори

1. М153571 У1 П92 Пчілка О. Годі, діточки, вам спать! : вірші, оповідання, казки, фольклорні записи : для дошк. та мол. шк. віку / Олена Пчілка ; худож. Іван Литвин. – К. : Веселка, 1991. – 336 с.
2. Ф82211 83.3(4=Укр)1 П92 Пчілка О. "Золоті дні золотого дитячого віку..." : автобіограф. нарис / Олена Пчілка ; [упорядк., підгот. текстів, передмова та примітки Л. Мірошніченко, А. Ріпенко]. – К. : Веселка, 2011. – 80 с.
3. М128415 У2 П92 Пчілка О. Твори / Олена Пчілка. – К. : Дніпро, 1988. – 584 с.
4. 352458 У1 П92 Пчілка О. Твори / Олена Пчілка. – К. : Дніпро, 1971. – 464 с.

Література про життя та діяльність

5. Ф76069 63.3(4Укр) У45 Одарченко П. Олена Пчілка // Українки в історії / за заг. ред. В. Борисенко. – К. : Либідь, 2004. – С. 176-181.
6. Кф800 63.3(4Укр) В42 Визначні жінки України : 1. Олена Пчілка; 2. Старицька - Черняхівська / Об'єднання Українських Жінок на еміграції. – [Б. м.] : [б. в.], 1950. – 64 с.
7. Кф703 83.3(4Укр) Д67 Донцов Д. Мати Лесі Українки (Олена Пчілка) // Дві літератури нашої доби / Д. Донцов. – Торонто : Гомін України, 1958. – С. 154-175.
8. 914993 83.3(4Укр)1 Д75 Дрофань Л. А. Берегиня / Л. А. Дрофань. – К. : Молодь, 2004. – 208 с.
9. 869133 66.74(4Укр) М23 Мандрика Г. Олена Пчілка : з приводу 25-ліття з дня смерті // Мандрика Г. Вибране / Мандрика Г. ; Ганна Мандрика ; за ред. С. Бубнюк, Т. Гаврисичин ; передмова О. Войченко ; [орнамент на обкл. від журн. "Жіночий світ" ; світлини в кн. з журн. "Промінь"].- Вінніпег : Накладом Комітету Українок Канади. – 1962. – С. 51-55.
10. Ф80722 74.1 П76 Олена Пчілка // Пріоритетні напрями роботи дошкільної освіти на 2010 - 2011 навчальний рік: методичний аспект / М-во освіти і науки України [та ін] ; [за наук. ред. К. Л. Крутиї]. Вип. 9. – Запоріжжя : ЛПДС, 2010. – С. 183-190.
11. Кф576 83.3(4=Укр)1 П27 Перший вінок : жіночий альманах, 1887-1984 / ред. та вид.: Н. Кобринська й О. Пчілка. – 2-ге вид., допов.. Видано у 100-ліття Українського жіночого руху. – Нью-Йорк : Союз Українок Америки, 1984. – 486 с.
12. Ф92256 94(477) Т19 Тарасенко О. Олена Пчілка: Полтавський відлік любові : [О. Пчілка (О. П. Косач) (1849-1930) - укр. письменниця, фольклорист, перекладачка] / О. Тарасенко // Тарасенко О. Благословенне жіноче ім'я - Україна : жіночі портрети країни / Тарасенко О. - К. : Поліпрінт. – 2021. – С. 171-178.
13. В2724 746.3 У45 Український народний орнамент Ольги Петрівни Косач / [авт. і орг. проекту Т. Серебреннікова]. – К. : [Адеф-Україна], 2018. – 140 с. – (фото). – Проект "Вишивка етнографічна: "Український народний орнамент: вишивки, ткани, писанки".
14. Бр729 83.3(4=Укр)1 Х76 Хом'як Т. В. Олена Пчілка : текст лекції (для студ. III курсу укр. від-ня філол. ф-ту) / Т. В. Хом'як / М-во освіти України, Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя : ЗДУ, 1993. – 20 с.
15. 911421 63.3(4Укр) Х81 Хорунжий Ю. М. Олена Пчілка: Горда жіноча душа // Хорунжий Ю. Шляхетні українки : Есеї-парсуни / Ю. Хорунжий. – К. : Видавництво імені Олени Теліги, 2004. – С. 5-22.

16. Ф83010 94(477) Э68 Яншин Б. М. Пчілка Олена // Енциклопедія історії України / ред. рада: В. М. Литвин (голова) [та ін.] ; редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.] ; [НАН України, Ін-т історії України]. Т. 9 : Прил - С. – К. : Наук. думка, 2012. – С. 69-70.

* * *

17. Антипчук Н. Журнал «Молода Україна» Олени Пчілки, його ідейно-естетична та виховна цінність // Укр. мова і література в шк. – 2009. – № 6. – С. 39-43.
18. Антипчук Н. Часопис для дітей «Молода Україна» Олени Пчілки // Дивослово. – 2010. – № 6. – С. 39-43.
19. Вітренко Р. «Жінка з роду Драгоманових» : [конф., присвяч. 145-річчю від дня народження Олени Пчілки. Новоград-Волинський, 17 черв. 1994 р.] // Дивослово. – 1994. – № 9. – С. 62-63.
20. Гуць М. Маловідомі сторінки з життєпису Олени Пчілки (Деякі архівні матеріали, пов'язані з відкриттям пам'ятника Іванові Котляревському в Полтаві 1903 року) // Слово і час. – 2005. – № 10. – С. 58-66.
21. Дрофань Л. «І правду й боротьбу благословити» : (до 150-річчя від дня народження О. Пчілки) // Дивослово. – 1999. – № 6. – С. 50-54.
22. Іскорко-Гнатенко В. Маловідома сторінка біографії Олени Пчілки (перший київський період) // Слово і час. – 2016. – № 9. – С. 103-109.
23. Іскорко-Гнатенко В. Народознавчі праці члена-кореспондента Академії наук України Олени Пчілки // Нар. творчість та етнографія. – 1999. – № 4. – С. 67-69.
24. Іскорко-Гнатенко В. Сторінками київського життя Олени Пчілки (до 170-річчя від дня народження) // Слово і час. – 2019. – № 7. – С. 33-53.
25. Козлова Н. Традиції як актуальність (До 170-річчя від дня народження Олени Пчілки) : [(1849-1930) - укр. письменниця, фольклорист, перекладач] // Наука і суспільство. – 2019. – № 7-8. – С. 44-45.
26. Кондратенко Л. Олена Пчілка – мати, письменниця, педагог // Дошкільне виховання. – 1990. – № 7. – С. 20-21.
27. Кочерга С. "Милая мама...": емпативна інтерпретація епістолярного образу Олени Пчілки // Слово і час. – 2019. – № 10. – С. 37-43.
28. Левченко Г. "Він так багато зробив і для мене особисто: коли б не він, все життя моє минуло б зовсім по-іншому, зійшло б на інший шлях...". Михайло Драгоманов, Олена Пчілка і цінності роду Драгоманових // Дивослово. – 2019. – № 10. – С. 40-48.
29. Листи Климента Квітки до Олени Пчілки // Слово і час. – 2017. – № 2. – С. 87-123.
30. Мікула О. Олена Пчілка про українську вертепну драму // Київська старовина. – 2010. – № 6. – С. 161-167.
31. Мікула О. Спроба комплексного дослідження українського гумору у статті Олени Пчілки «Українська гумористика» // Берегиня. – 2011. – № 2. – С. 19-23.
32. Мікула О. Церковні коляди: проблема побутування і фольклоризації (розвідка Олени Пчілки "Українські колядки") // Київська старовина. – 2011. – № 2. – С. 171-176.
33. Мірошніченко Л. Гімн України у дитячій п'єсі Олени Пчілки // Слово і час. – 2014. – № 12. – С. 79-85.

34. Мороз Л. Ідейні акценти драматургії Олени Пчілки // Укр. літ. в загальноосвіт. шк. – 2012. – № 10. – С. 13-14.
35. Одарченко П. Видатна діячка української культури кінця ХІХ – початку ХХ століття : (До 150-річчя від дня народження Олени Пчілки) // Нар. творчість та етнографія. – 1999. – № 2-3. – С. 3-15.
36. Подлесна В. Ф. Казки Олени Пчілки: аспекти гендерної інтерпретації // Вісн. ЗНУ. Філол. науки. – 2009. – № 2. – С. 48-52.
37. Семенко С. В. Проблема формування української інтелігенції як конститутивна тема публіцистики Михайла Драгоманова та Олени Пчілки // Держава та регіони. Серія: Соц. комунікації. – 2012. – № 3. – С. 96-100.
38. Струганець Л. Олена Пчілка як мовна особистість // Дивослово. – 1995. – № 2. – С. 33-36.
39. Третьяченко Т. "Олена Пчілка і Гадяч" (До 160-річчя письменниці) // Слово і час. – 2009. – № 7. – С. 116-120.
40. Шекет Ю. Діти та надія Олени Пчілки // Жінка. – 2017. – № 5. – С. 14-15.
41. Щукіна І. Серенада Шуберту від Олени Пчілки : [українська версія "Серенади" Ф. Шуберта зі словами О. Пчілки] // Музика. – 2014. – № 5. – С. 20-21.

Відділ наукової інформації
та бібліографії
Запоріжжя, пр. Соборний, 142
061 787 53 57
bibliograf.zounb@gmail.com
bibliograf@zounb.zp.ua
facebook.com/bibliograf.zounb